

Technická zpráva 1.3.1

Socio-ekonomická a demografická analýza a prognóza

Plán udržitelné mobility města Zlín pro rok 2035

Technická zpráva 1.3.1

Socio-ekonomická a demografická analýza a prognóza

Zpracovatel

Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.
Líšeňská 33a, 636 00 Brno

Autoři: Mgr. Alena Klímová, Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.,
Mgr. Michal Šimeček, Ph.D., Centrum dopravního výzkumu, v. v. i.

Schválil:

Dne:

Datum zpracování: 30. dubna 2021

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Analýza vývoje a současného stavu obyvatelstva Zlína	6
2.1	Rozmístění obyvatelstva	6
2.2	Vývoj obyvatelstva	7
2.2.1	Pohyb obyvatelstva.....	9
2.2.2	Věková struktura obyvatelstva.....	11
2.3	Struktura obyvatelstva.....	14
2.3.1	Struktura domácností.....	14
2.3.2	Struktura ekonomické aktivity, zaměstnanosti, nezaměstnanosti a vzdělání.....	15
2.3.3	Struktura zaměstnanosti.....	16
2.3.4	Vzdělanostní struktura.....	17
2.3.5	Nezaměstnanost.....	18
2.4	Vývoj procesů plodnosti, porodnosti a úmrtnosti	18
3	Dojížděkové vztahy a denně přítomné obyvatelstvo	21
3.1	Pracovní dojíždka a vyjíždka	21
3.2	Školská dojíždka a vyjíždka.....	23
3.3	Denně přítomné obyvatelstvo.....	26
4	Prognóza demografického vývoje	27
4.1.1	Vlastnosti demografického modelu.....	27
4.1.2	Struktura demografického modelu	27
4.1.2.1	Komponenta populace.....	27
4.1.2.2	Komponenta porodnosti	27
4.1.2.3	Komponenta úmrtnosti	28
4.1.2.4	Komponenta migrace	28
4.2	Demografická prognóza a rozvoj území	28
4.3	Prognóza věkové struktury obyvatel	29
4.4	Prognóza ekonomické aktivity obyvatel.....	30
5	Použité zdroje.....	33
6	Zkratky	34

1 Úvod

Prognóza vývoje obyvatelstva představuje jeden ze základních vstupů pro konstrukci dopravního modelu města. Demografické prognóze předchází detailní demografická analýza území a rozbor procesů demografické reprodukce a jejich proměny v čase, a to především těch, které přímo ovlivňují vývoj počtu obyvatel a vstupují do prognózy (úmrtnost, porodnost, stěhování). Analýza obyvatelstva je důležitým zdrojem informací sloužících nejenom ke správné interpretaci výstupů demografické prognózy, ale také k interpretaci analytické části plánu udržitelné městské mobility a souvisejících technických zpráv.

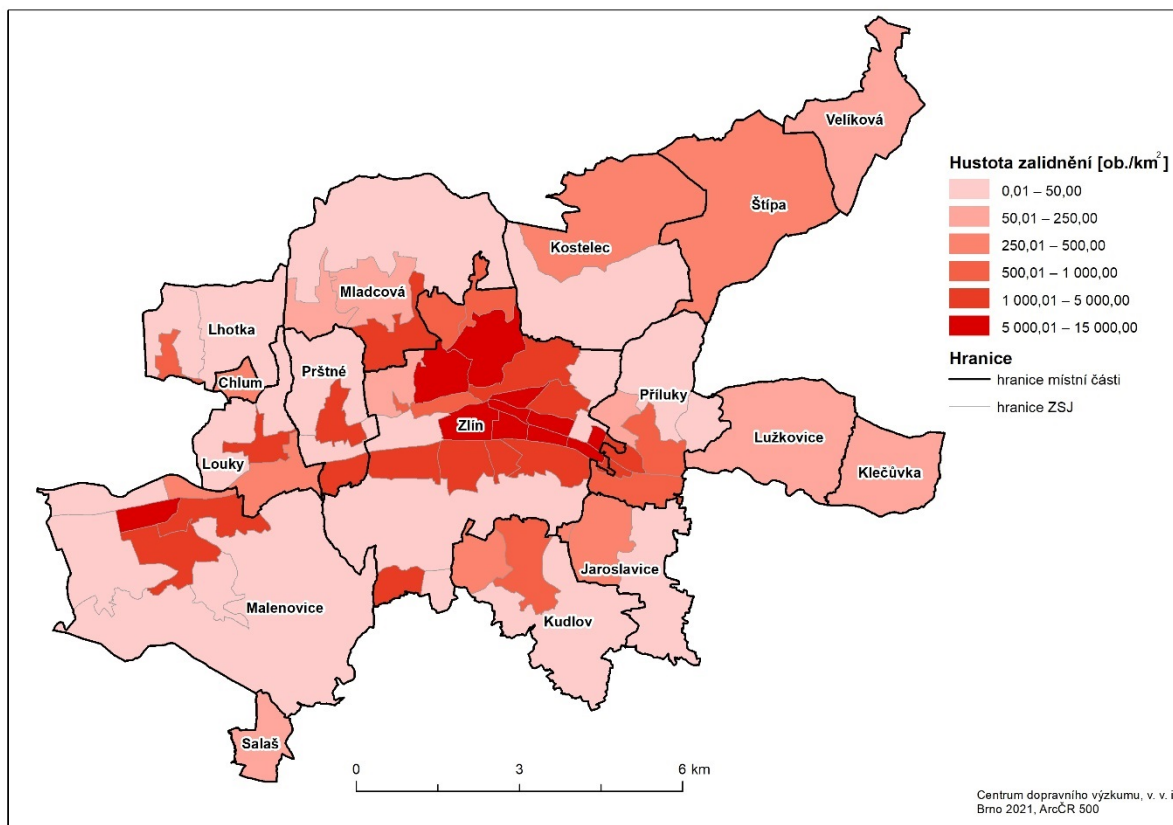
2 Analýza vývoje a současného stavu obyvatelstva Zlína

Statutární město Zlín je se 74 935 trvale bydlícími obyvateli (stav k 31. 12. 2019¹) jedenáctým největším městem České republiky. Následující kapitola detailněji analyzuje rozmístění obyvatelstva, vývoj jeho početního stavu, struktury a základních procesů demografické reprodukce ve Zlíně, které jsou důležitými charakteristikami pro představu o budoucím vývoji dopravní poptávky.

2.1 Rozmístění obyvatelstva

Obyvatelstvo Zlína se soustřeďuje převážně do vnitřního města (místní část Zlín) a podél komunikace I/49 (místní část Malenovice) a dále do severovýchodní části (místní části Štípa, Kostelec, Velíková). Z hlediska jednotlivých základních sídelních jednotek (ZSJ) je nejvyšší hustota zalidnění v ZSJ Kúty a Jižní Svahy II, tedy v oblasti sídlišť, která se nacházejí severně od centra města. Dalšími ZSJ s vysokou koncentrací obyvatelstva jsou: Bartošova čtvrť, Benešovo nábřeží, Za koželužnou, Kvítková, Jižní Svahy I, Obeciny, Zlín-střed, Morýsovy domy. Většinou se tedy jedná o ZSJ s bytovou výstavbou v centrální části Zlína. Nejvyšší absolutní počty obyvatel v ZSJ Jižní Svahy II a Jižní Svahy I, tedy v lokalitě největšího zlínského sídliště Jižní Svahy.

¹ Dle bilance obyvatelstva ČSÚ – Zjišťována na základě výsledků sčítání lidu, hlášení matričních úřadů a údajů o pohybu obyvatelstva Ministerstva vnitra ČR. Jedná se o odlišnou metodiku než u dat zveřejněných v Informačním systému evidence obyvatel MV ČR a informace o počtu obyvatel z těchto zdrojů se tak může mírně lišit.

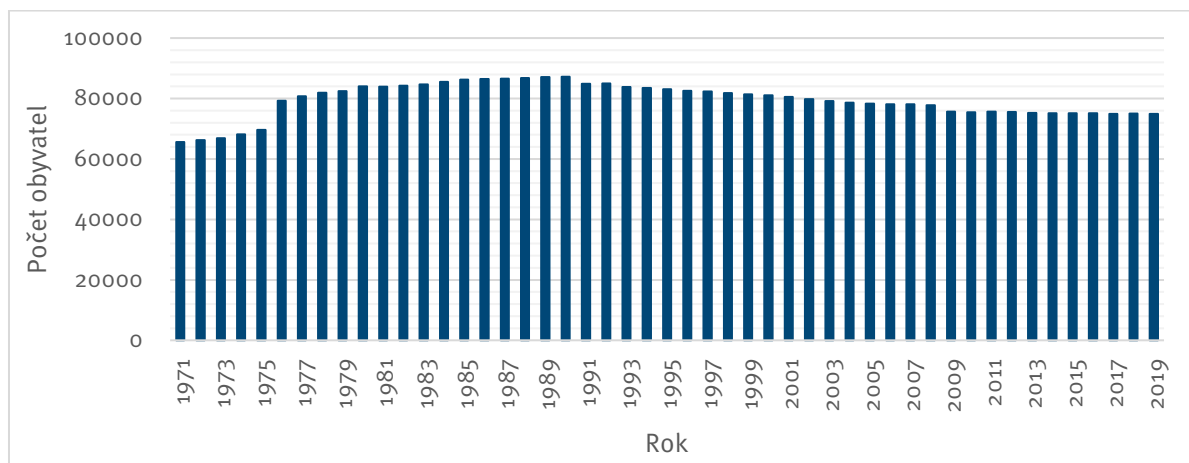
Obr. 1 Hustota zalidnění základních sídelních jednotek Zlína (k 31. 12. 2019) (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

2.2 Vývoj obyvatelstva

Původně malé město Zlín se od přelomu 19. a 20. století rychle industrializovalo v důsledku rozvoje obuvnického průmyslu. Mezi lety 1920 a 1950 se tak počet obyvatel zvýšil přibližně jedenáctinásobně (z necelých 5 000 na 53 000). V průběhu dalších let a socialistické éry si město uchovalo pozici průmyslového, administrativního, školského a kulturního centra jihovýchodní Moravy, docházelo k výstavbě nových obytných čtvrtí a k připojování okolních obcí, což vedlo k dalšímu významnému růstu počtu obyvatel, který kontinuálně pokračoval až do 90. let 20. století.

Graf na Obr. 2 znázorňuje populační vývoj města od roku 1971. V průběhu sedmdesátých let minulého století počet obyvatel tehdejšího Gottwaldova (původní název Zlín získalo město zpět 1. 1. 1990) i nadále rostl, přičemž patrný nárůst je především v období 1975/1976, kdy došlo k připojení osmi částí obce. Další čtyři malé obce byly ke Gottwaldovu připojeny v roce 1980 – ty se ale na zvýšení celkového počtu obyvatel podílely menší měrou. Maximální populační velikosti dosáhlo město v roce 1990, kdy mělo 87 186 obyvatel. V průběhu 90. let začalo docházet k lineárnímu úbytku obyvatelstva, který pokračuje až do současnosti. Počet obyvatel se snižoval i přes to, že ve Zlíně, který v roce 1990 získal zpět tento původní název a stal se statutárním městem, docházelo v tomto období k rozvoji soukromého podnikání. Současně totiž po roce 1990 zanikly některé menší podniky a osamostatnily se některé bývalé části Zlína (celkem pět v období 1990–1993 a poté další v letech 2001, 2003 a

2008). Také se podobně jako v dalších krajských městech České republiky začaly ve Zlíně projevovat nové společensko-ekonomické procesy a nástup rezidenční a komerční suburbanizace. K poklesu obyvatelstva města dochází od 90. let přibližně kontinuálním tempem, nicméně z křivky populačního vývoje je patrný skokový úbytek obyvatelstva mezi roky 2008 a 2009, kdy se po referendu osamostatnila obec Želechovice nad Dřevnicí s přibližně 1900 obyvateli. V důsledku výše uvedených změn se **statutární město Zlín co do populační velikosti za posledních 30 let zmenšilo o 14 %**.

Obr. 2 Vývoj počtu obyvatel ve Zlíně v letech 1971–2019 k 31. 12. daného roku (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Detailnější pohled na vývoj obyvatelstva Zlína, včetně zastoupení žen a mužů v populaci, nabízí tab. 1. V obyvatelstvu města tvoří rovných 52 % ženy (38 999); podíl mužů je o 4 % nižší. Vyšší podíl žen v populaci je běžným jevem, podmíněným tím, že muži se dožívají nižšího věku než ženy (tzv. mužská nadúmrtost). Z uvedených dat za posledních deset let vyplývá, že ve Zlíně dochází k postupnému zvyšování podílu mužů vůči ženám a rozdíl mezi oběma pohlavími byl v roce 2010 ještě o 0,4 p. b. vyšší než v současnosti. U žen je téměř každoročně zaznamenán pokles absolutního počtu, zatímco počet mužů má stagnující trend, případně spíše roste. Ze srovnání bazických indexů za sledované období je patrné, že u žen byl oproti roku 2010 zaznamenán úbytek ve všech následujících letech, zatímco u mužů pouze v roce 2018. Pokles celkového počtu obyvatel (po roce 2013) je tedy způsoben především úbytkem žen, jejichž bazický index byl v roce 2019 o 1,5. p. b. nižší než v roce 2010, zatímco u mužů o 0,1 p. b. vyšší.

Tab. 1 Populační vývoj mužů a žen ve Zlíně v letech 2010–2019 (k 31. 12.) (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

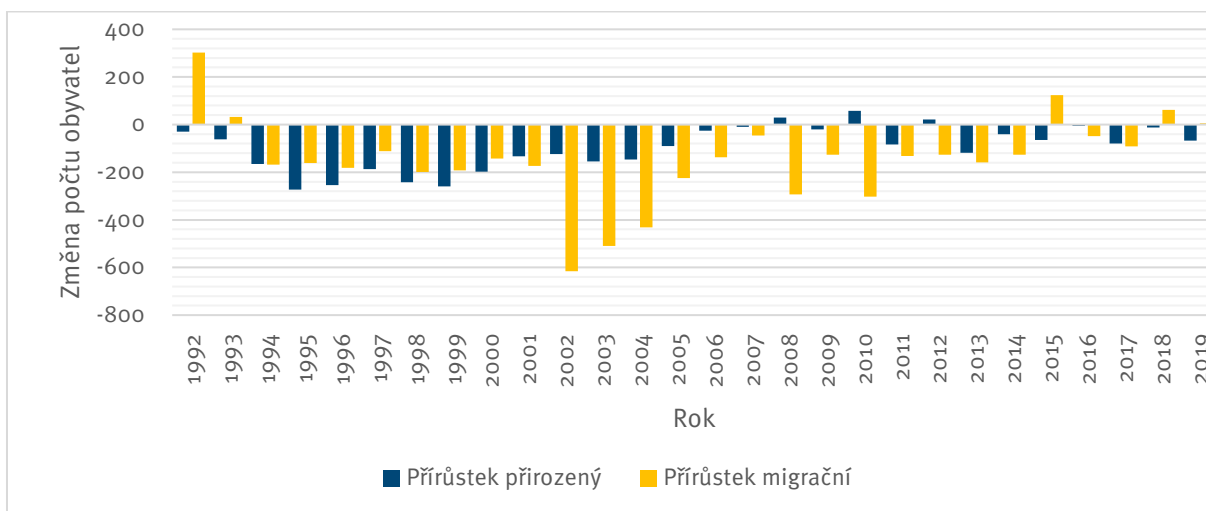
Rok	Stav obyvatel k 31.12.			Podíl [%]		Bazický index		
	celkem	muži	ženy	muži	ženy	celkem	muži	ženy
2010	75 469	35 892	39 577	47.6	52.4	100.0	100.0	100.0
2011	75 660	36 224	39 436	47.9	52.1	100.3	100.9	99.6
2012	75 555	36 177	39 378	47.9	52.1	100.1	100.8	99.5
2013	75 278	36 003	39 275	47.8	52.2	99.7	100.3	99.2
2014	75 112	35 901	39 211	47.8	52.2	99.5	100.0	99.1
2015	75 171	35 912	39 259	47.8	52.2	99.6	100.1	99.2
2016	75 117	35 922	39 195	47.8	52.2	99.5	100.1	99.0
2017	74 947	35 863	39 084	47.9	52.1	99.3	99.9	98.8
2018	74 997	35 897	39 100	47.9	52.1	99.4	100.0	98.8

2019	74 935	35 936	38 999	48.0	52.0	99.3	100.1	98.5
------	--------	--------	--------	------	------	------	-------	------

2.2.1 Pohyb obyvatelstva

Počet obyvatel se kromě územních změn mění v důsledku procesů přirozené měny a migrace. Zatímco od roku 1992 do roku 2000 převažoval u poklesu obyvatelstva Zlína vliv přirozené měny, od roku 2001 již počet obyvatel klesal převážně v důsledku stěhování (viz Obr. 3). K největšímu přirozenému přírůstku obyvatelstva (kladný rozdíl počtu narozených a zemřelých) došlo v roce 2010 (58 osob), nicméně nedosahoval hodnot jako před rokem 1992 (např. v r. 1989 činil 148 obyvatel). Nejvíce obyvatel ubylo přirozenou měnou v roce 1995 (-273), kdy rovněž zemřelo nejvíce obyvatel za sledované období (894). **Od roku 2006 je patrný trend poklesu hodnot přirozeného úbytku obyvatel** Zlína a v letech 2008, 2010 a 2012 byl dokonce poprvé po roce 1992 zaznamenán přirozený přírůstek.

Ve všech letech sledovaného období s výjimkou let 1992, 1993, 2015 a 2018 bylo zaznamenáno záporné migrační saldo (tj. rozdíl počtu přistěhovaných a vystěhovaných), docházelo tedy k migračnímu úbytku. Nejvyšší úbytek vlivem stěhování byl zaznamenán v roce 2002 (-616 obyvatel) a v následných letech 2003 a 2004, zatímco nejvyšší migrační přírůstek (303) mělo město na počátku sledovaného období v roce 1992. V roce 2002 byl také zaznamenán nejvyšší celkový úbytek počtu obyvatel (-740), tj. úbytek v důsledku přirozené a mechanické měny obyvatelstva, bez vlivu osamostatnění částí Zlína. Z hlediska migrace lze **v posledních pěti letech sledovaného období pozorovat trend poklesu hodnot migračního úbytku** či dokonce kladné migrační saldo v letech 2015, 2018 a 2019.

Obr. 3 Pohyb obyvatelstva Zlína v letech 1992–2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Detailnější přehled vývoje jednotlivých složek mechanické a přirozené měny obyvatelstva, který nabízí Tab. 2, potvrzuje výše popsaný vývoj. Zde jsou patrné vysoké počty přistěhovaných obyvatel do Zlína do roku 1992 a po roce 2015 a propad počtu přistěhovaných v letech 1994–2001, což bylo celkově období nízké intenzity stěhování, neboť i počty vystěhovaných obyvatel jsou spíše nižší. Nejvíce obyvatel se ze Zlína vystěhovalo v letech 2002 (1 673 obyvatel) a 2003 (1 667 obyvatel). Po roce 2016 se opět zvyšují počty vystěhovaných obyvatel ze Zlína a výše konstatovaný **pokles migračního úbytku je dán především tím, že se výrazně zvýšil počet nově**

přistěhovaných obyvatel. Jak uvádí Integrovaný plán rozvoje území Zlín pro období 2014–2020 (2019, s. 150), obyvatelé Zlína se stěhují částečně do obcí v zázemí města (rezidenční suburbanizace), částečně do vzdálenějších větších měst.

Tab. 2 Pohyb obyvatelstva ve městě Zlín v letech 1988–2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Rok	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
1988	86 622	1 018	928	1 309	1 221	90	88	178	86 800
1989	86 800	978	830	1 463	1 271	148	192	340	87 140
1990	87 140	1018	965	1 449	1 456	53	-7	46	87 186
1991	84 791	946	830	1 148	1 168	116	-20	96	84 887
1992	84 673	840	870	1 398	1 095	-30	303	273	84 946
1993	83 824	781	843	1 104	1 072	-62	32	-30	83 794
1994	83 794	722	887	889	1 057	-165	-168	-333	83 461
1995	83 461	621	894	972	1 134	-273	-162	-435	83 026
1996	83 026	607	861	887	1 069	-254	-182	-436	82 590
1997	82 590	630	817	891	1002	-187	-111	-298	82 292
1998	82 292	624	866	938	1137	-242	-199	-441	81 851
1999	81 851	590	849	873	1 065	-259	-192	-451	81 400
2000	81 400	648	845	821	963	-197	-142	-339	81 061
2001	80 887	686	819	979	1 152	-133	-173	-306	80 581
2002	80 581	648	772	1057	1 673	-124	-616	-740	79 841
2003	79 841	686	840	1157	1 667	-154	-510	-664	79 177
2004	79 177	681	828	1 141	1 572	-147	-431	-578	78 599
2005	78 599	752	842	1155	1379	-90	-224	-314	78 285
2006	78 285	796	822	1241	1 378	-26	-137	-163	78 122
2007	78 122	796	806	1415	1 461	-10	-46	-56	78 066
2008	78 066	882	852	1170	1463	30	-293	-263	77 803
2009	75 860	814	834	1117	1 243	-20	-126	-146	75 714
2010	75 714	831	773	1049	1 352	58	-303	-245	75 469
2011	75 875	728	811	1079	1 211	-83	-132	-215	75 660
2012	75 660	768	747	1027	1 153	21	-126	-105	75 555
2013	75 555	708	827	1106	1 264	-119	-158	-277	75 278
2014	75 278	717	757	1192	1 318	-40	-126	-166	75 112
2015	75 112	776	841	1397	1 273	-65	124	59	75 171
2016	75 171	797	803	1358	1 406	-6	-48	-54	75 117
2017	75 117	741	820	1309	1 400	-79	-91	-170	74 947
2018	74 947	772	784	1408	1 346	-12	62	50	74 997
2019	74 997	736	803	1353	1 348	-67	5	-62	74 935

Vzhledem k měnícímu se počtu obyvatel umožňují lepší srovnání procesů přirozené měny obyvatelstva relativní hodnoty a ukazatele, vztahující dané procesy k počtu obyvatel města či určité skupině obyvatelstva v daném roce. Tyto ukazatele jsou uvedeny a detailněji analyzovány v podkapitole 2.4.

2.2.2 Věková struktura obyvatelstva

Do budoucího vývoje populace se zásadně promítá charakteristika obyvatelstva z hlediska jeho věkové struktury, jež v sobě odráží minulé trendy ve vývoji plodnosti, úmrtnosti a stěhování. V posledních deseti letech došlo ve městě Zlín ke značnému úbytku produktivní složky obyvatelstva, kdy se její podíl na celkové populaci snížil přibližně o 6,7 p. b. na současných 61,9 %, a absolutní počet klesl zhruba o desetinu (viz Tab. 3). Pokles je způsoben převážně nárůstem podílu staršího obyvatelstva v postproduktivním věku (o 4,6 p. b.), ale je možné pozorovat i mírný nárůst podílu dětské složky (2 p. b.). V současnosti tvoří dětská složka obyvatelstva přibližně 15 %, zatímco složka staršího obyvatelstva 23 % a oproti roku 2010 vzrostl počet obyvatel starších 65 let o téměř čtvrtinu. I přesto, že nárůst nejvyšší kategorie je částečně kompenzován a zpomalován zvyšováním podílu nejmladšího obyvatelstva, **dochází ve Zlíně k procesu demografického stárnutí**, podobně jako ve většině českých měst. Pro srovnání; ve Zlínském kraji byl v roce 2019 podíl seniorů 20,8 %, což byl druhý nejvyšší podíl mezi kraji ČR.

Tab. 3 Změna absolutního a relativního počtu obyvatel Zlína v základních věkových kategoriích mezi rokem 2010 a 2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Obyvatelstvo		Rok 2010		Rok 2019	
		Počet obyvatel	Podíl [%]	Počet obyvatel	Podíl [%]
Celkem		75 469	100.0	74 935	100.0
v tom	ve věku 0 až 14 let	9 983	13.2	11 434	15.3
	ve věku 15 až 64 let	51 734	68.6	46 375	61.9
	ve věku 65 let a více	13 752	18.2	17 126	22.9

Z ukazatelů popisujících proces stárnutí populace Zlína (Tab. 4) vyjadřuje demografické stárnutí nejlépe tzv. index stáří. Jeho hodnota se v daném desetiletém období zvýšila o 12 p. b. na současných na 149,8. Na 100 dětí ve Zlíně ve věku 0–14 let tak připadá 150 osob starších 65 let. Tato hodnota je výrazně vyšší než index stáří ČR (125) i Zlínského kraje (137), který je v krajském srovnání druhým nejvyšším po Královéhradeckém kraji.

Stáří věkové struktury dále charakterizují tzv. indexy závislosti vyjadřující poměr dětské složky obyvatelstva (I), příp. obyvatelstva nad 65 let (II), a obyvatelstva v produktivním věku. Index ekonomické závislosti II obyvatelstva Zlína se v průběhu posledních deseti let zvýšil o 10,3 p. b. na současných 36,9 %, u indexu ekonomické závislosti I týkajícího se dětské složky obyvatelstva byl nárůst přibližně poloviční. Jedná se o hodnocení čistě na základě věkové struktury bez skutečného stavu zaměstnanosti (ne všichni lidé ve věku 15–20 let pracují, část obyvatel nastoupí do penze dříve než v 65 letech, ne všichni v produktivním věku jsou výdělečně činní, ...), a proto je třeba chápat ukazatele jako potenciál, jímž město disponuje.

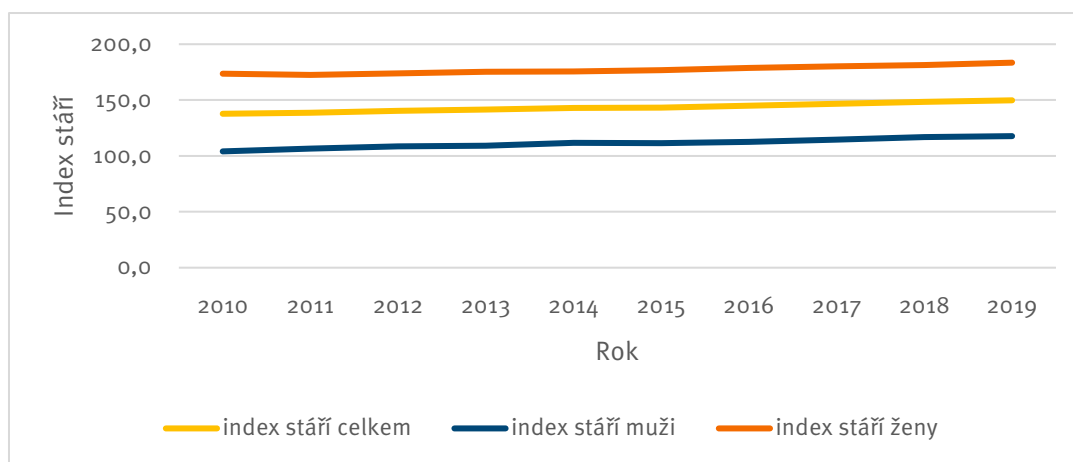
Věkovou strukturu obyvatel dále charakterizuje index ekonomického zatížení, sloužící k odhadu celkové zátěže, kterou ekonomicky neaktivní část populace (tj. dětská složka a složka seniorů) klade na složku ekonomicky aktivních. Jeho hodnota se zvýšila o 15,7 p. b. na 61,6 % a potvrzuje tak nepříznivý trend vývoje poměru obou složek z pohledu věkové struktury. Ekonomické zatížení je vyšší u žen (68,1 % oproti 55,1 % u mužů), což je důsledkem vyššího počtu žen ve vyšších věkových kategoriích způsobeného mužskou nadúmrtností v populaci.

Tab. 4 Vývoj základních ukazatelů věkové skladby obyvatelstva Zlína v letech 2010–2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Stav obyvatel k 31.12.	75 469	75 660	75 555	75 278	75 112	75 171	75 117	74 947	74 997	74 935	
v tom ve věku	0-14	9 983	10 323	10 481	10 582	10 725	10 937	11 071	11 170	11 328	11 434
	15-64	51 734	51 024	50 364	49 730	49 058	48 567	48 011	47 402	46 852	46 375
	65+	13 752	14 313	14 710	14 966	15 329	15 667	16 035	16 375	16 817	17 126
Index stáří	137.8	138.7	140.3	141.4	142.9	143.2	144.8	146.6	148.5	149.8	
Index ekon. závislosti I	19.3	20.2	20.8	21.3	21.9	22.5	23.1	23.6	24.2	24.7	
Index ekon. závislosti II	26.6	28.1	29.2	30.1	31.2	32.3	33.4	34.5	35.9	36.9	
Index ekon. zatížení	45.9	48.3	50.0	51.4	53.1	54.8	56.5	58.1	60.1	61.6	
Průměrný věk	42.5	42.8	43.0	43.2	43.4	43.5	43.6	43.8	44.0	44.2	

Vysvětlivky: index stáří – poměr počtu osob ve věku 65 a více k osobám ve věku 0–14
 index ekon. závislosti I – poměr počtu osob ve věku 0–14 k osobám ve věku 15–64
 index ekon. závislosti II – poměr počtu osob ve věku 65 a více k osobám ve věku 15–64
 index ekon. zatížení – poměr počtu osob ve věku 0–14 a 65 a více k osobám ve věku 15–64

Co se týká odlišností vývoje indexu stáří obyvatel Zlína dle pohlaví (viz Obr. 4) lze konstatovat, že proces demografického stárnutí probíhá rychlejším tempem u mužů (změna o 13,6 p. b.) než u žen (9,9 p. b.). Do jisté míry je to ovšem způsobeno tím, že u mužů je výchozí hodnota indexu výrazně nižší (104,1 v roce 2010). Index demografického stárnutí u žen dosahoval vysokých hodnot již na počátku desetiletého období (173,6) a do roku 2019 stoupl na 183,5, což znamená, že na 100 dívek v dětském věku ve Zlíně připadá 184 žen starších 65 let. Vyšší index stáří u žen souvisí s tím, že se obecně rodí více chlapců než dívek a ženy se dožívají vyššího věku než muži.

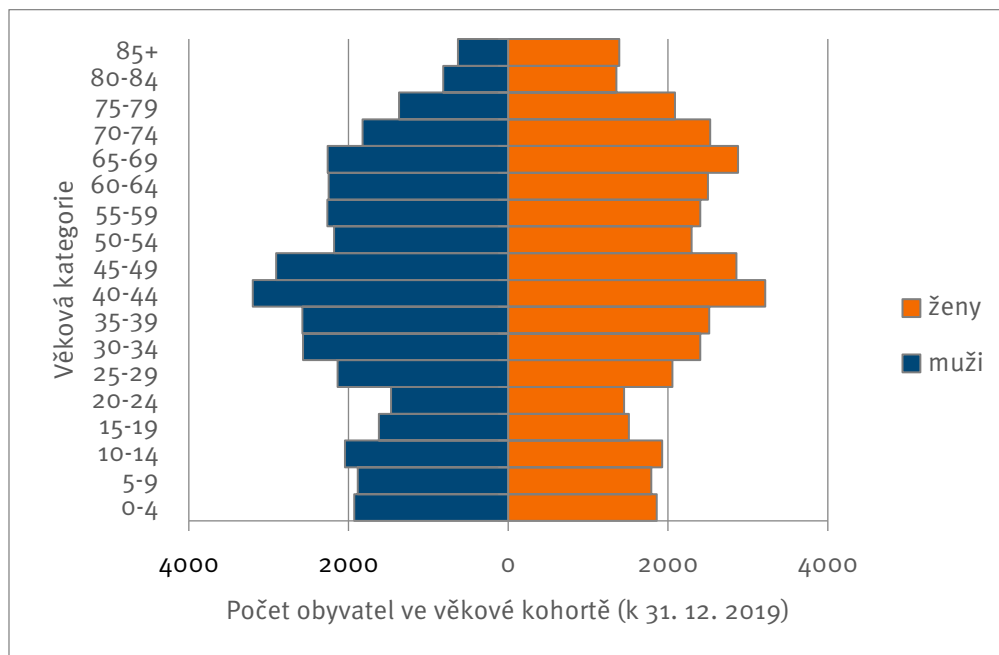
Obr. 4 Vývoj indexu stáří v letech 2010 až 2019 dle pohlaví (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Vývoj průměrného věku potvrzuje již popsané trendy věkového složení a vysokého podílu seniorů v obyvatelstvu Zlína. Průměrný věk obyvatel je 44,2 let, přičemž za posledních deset let došlo k jeho nárůstu o 1,6 roku. V současnosti je hodnota Zlína o 0,9 roku vyšší, než je průměr Zlínského kraje (43,3), který má spolu s Královohradeckým krajem nejvyšší průměrný věk, a zároveň téměř o 1,7 let vyšší, než je průměrný věk obyvatel ČR (42,5). Jako ve většině populací mají v důsledku mužské nadúmrtnosti vyšší průměrný věk ženy (45,9) než muži (42,2). V průběhu sledovaného desetiletého období se mírně snížil rozdíl mezi průměrným věkem žen a mužů, a to z rozdílu 3,8 na 3,7 let (tj. ve starších věkových kategoriích lehce přibýlo mužů).

Detailní pohled na strukturu obyvatelstva Zlína v roce 2019 podle věku a pohlaví nabízí věková pyramida (Obr. 5). Z jejího nepravidelného tvaru a zářezů lze vyčíst minulé trendy demografického vývoje obyvatelstva i predikovat nejbližší vývoj. Věková pyramida Zlína je regresivního typu, jenž se vyznačuje snižováním početního stavu populace v dlouhodobé perspektivě v důsledku nedostatečné úrovně reprodukce. Nejpočetnější věkovou kategorií tvoří osoby ve věku 40–44 let a dále ve věku 45–49 let. Jedná se o generace narozené během silné natalitní vlny v průběhu 70. let 20. století, která byla důsledkem pronatalitní politiky tehdejšího režimu. Početné jsou již rovněž generace narozené v 60. letech, kterým je aktuálně 30–39 let. Generace těchto početně silných ročníků se aktuálně nacházejí v produktivním věku a prozatím se nepromítají do indexu stáří, nicméně postupným stárnutím způsobují zvyšování celkového průměrného věku obyvatelstva města.

Kromě toho jsou výrazně početné věkové kategorie 65–69 let a 70–74 let u žen, jejichž poměr vůči mužům u všech kategorií v důchodovém věku (65+) převládá. Jedná se o výsledek vysoké vlny porodnosti doprovázené příznivým vývojem kojenecké a dětské úmrtnosti v poválečném období, jenž stále silně ovlivňuje demografickou strukturu v celém Česku. Důvodem výrazně vyššího počtu u těchto kategorií oproti starším je kromě nižší porodnosti v období druhé světové války to, že v kategoriích 75+ se výrazně zvyšuje pravděpodobnost úmrtí. Zmíněné generace se v posledních deseti letech posunuly do věkové kategorie 65 a více roků a významně se tak podílely na výše popsaném nárůstu indexu stáří v tomto období. Současná věková struktura naznačuje, že proces demografického stárnutí ve Zlíně by v následujících patnácti letech v případě stabilního podílu dětské složky rostl přibližně stejným tempem jako v uplynulém desetiletém období, nicméně **v horizontu dvaceti let by mělo**

dojít k výraznému nárůstu indexu stáří, neboť se do důchodového věku přesune početná kategorie osob, které jsou v současnosti ve věku 45–59 let.

Obr. 5 Struktura obyvatelstva Zlína podle pohlaví a věku v roce 2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

2.3 Struktura obyvatelstva

2.3.1 Struktura domácností

Ve Zlíně žije celkem 33 210 hospodařících domácností, z toho 63 % v bytových domech, 35 % v rodinných domech a dvě procenta v ostatních budovách (Tab. 5). V rodinných domech tedy žije vysoký počet obyvatel, což je do značné míry dáno rozsáhlými investicemi do výstavby rodinných domů pro dělníky zakladatele obuvnické firmy Tomáše Bati, které daly zejména ve 30. letech minulého století vzniknout specifické funkcionalistické zástavbě Zlína. Rozmístění obyvatelstva v rámci území města již detailněji popisuje podkap. 2.1.

Tab. 5 Hospodařící domácnosti ve Zlíně dle způsobu bydlení (Zdroj dat: ČSÚ 2011; vlastní zpracování)

Ukazatel		abs.	rel. [%]
Počet hospodařících domácností	Byty celkem	33 210	100
	druh domu		
	bytový dům	20 829	62.7
	rodinný dům	11 698	35.2
	ostatní budovy	562	1.7

Z Tab. 6 je patrné, že přibližně jednu třetinu tvoří jednočlenné domácnosti a zbývající část připadá na domácnosti vícečlenné. Z celkového počtu hospodařících domácností je necelá jedna třetina dvoučlenných, následují tříčlenné (17 %) a čtyřčlenné (14 %). Větší domácnosti mají na celkovém počtu pouze nepatrný podíl.

Tab. 6 Hospodařící domácnosti ve Zlíně dle počtu členů domácnosti (Zdroj dat: ČSÚ 2011; vlastní zpracování)

Ukazatel		abs.	rel. [%]	
Počet hospodařících domácností	celkem	33 210	100.0	
	počet členů v domácnosti	1	11 283	34.0
		2	10 265	30.9
		3	5 783	17.4
		4	4 561	13.7
		5	1 010	3.0
		6	211	0.6
		7-30	97	0.3

Přibližně 61 % z celkového počtu domácností ve Zlíně tvoří jedna rodina (Tab. 7). V téměř třech pětinach z těchto rodin (58 %) nežijí žádné závislé děti ve věku 0–25 let. Jedno závislé dítě žije ve 23 % domácností složených z jedné rodiny (úplně i neúplně), dvě v 17 % a pouze dvě procenta domácností mají více než tři závislé děti.

Tab. 7 Hospodařící domácnosti ve Zlíně podle počtu závislých dětí (Zdroj dat: ČSÚ 2011; vlastní zpracování)

Ukazatel		abs.	rel. [%]	
Počet hospodařících domácností	Domácnosti 1 rodina	20 165	100.0	
	počet závislých dětí	0	11 664	57.8
		1	4 650	23.1
		2	3 381	16.8
		3-30	470	2.3

Vysvětlivky:

* Závislé děti jsou osoby ve věku 0-25 let, které jsou ekonomicky neaktivní a žijí alespoň s jedním rodičem.

2.3.2 Struktura ekonomické aktivity, zaměstnanosti, nezaměstnanosti a vzdělání

Informace o struktuře ekonomické aktivity a vzdělanostní struktuře obyvatel jsou zjišťovány v rámci celostátních sčítání lidu. Podle dat ze SLDB 2011 (viz Tab. 8) je ve Zlíně 50 % obyvatel ekonomicky aktivních (37,7 tisíc v roce 2011), přičemž 53,2 % tvoří muži a 46,8 % ženy. Ekonomicky aktivních je 56 % všech mužů a 45 % všech žen. Zaměstnaných obyvatel je 45,8 % (tj. 34,5 tis.), přičemž podíl reálně každodenně pracujících po odečtení žen na mateřské dovolené (0,9 %) činí 44,9 %. Zaměstnaní jsou opět především muži (53,4 %). Nezaměstnaných osob s obvyklým pobytem ve Zlíně bylo v roce 2011 pouze 4,2 % – v současné době jsou však již dostupné aktuálnější údaje ze statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí, uvedené v podkapitole 2.3.5.

Podíl ekonomicky neaktivních obyvatel Zlína je dle SLDB 2011 nižší než podíl ekonomicky aktivních a odpovídá 46,4 % (34,9 tis. osob). Skutečnost, že ženy jsou více ekonomicky neaktivní, je do značné míry důsledkem většího zastoupení žen ve vyšších věkových kategoriích, v nichž již lidé většinou nepracují a jsou ekonomicky neaktivní.

Tab. 8 Struktura ekonomické aktivity obyvatel Zlína celkem a dle pohlaví v roce 2011 (Zdroj dat: ČSÚ, 2021)

Ekonomická aktivita		Obyvatelstvo celkem		v tom		
		[abs.]	[%]	muži	ženy	
Obyvatelstvo celkem (s obvyklým pobytem)		75 318	100	35 814	39 504	
Ekonomicky aktivní		37 639	50.0	20 032	17 607	
v tom	zaměstnaní	34 513	45.8	18 443	16 070	
	v tom	zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně činní, pomáhající	31 193	41.4	17 174	14 019
		pracující studenti a učni	582	0.8	291	291
		pracující důchodci	2 029	2.7	978	1 051
		ženy na mateřské dovolené (28 nebo 37 týdnů)	709	0.9	-	709
		nezaměstnaní	3 126	4.2	1 589	1 537
	v tom	hledající první zaměstnání	499	0.7	265	234
		ostatní nezaměstnaní	2 627	3.5	1 324	1 303
Ekonomicky neaktivní		34 921	46.4	14 233	20 688	
v tom	nepracující důchodci	17 659	23.4	6 320	11 339	
	ostatní s vlastním zdrojem obživy	1 320	1.8	153	1 167	
	osoby v domácnosti, děti předškolního věku, ostatní závislé osoby	5 853	7.8	2 723	3 130	
	žáci, studenti, učni	10 089	13.4	5 037	5 052	
Nezjištěno		2 758	3.7	1 549	1 209	

2.3.3 Struktura zaměstnanosti

Obyvatelstvo města Zlín je z hlediska klasifikace dle odvětví ekonomické činnosti (Tab. 9) zaměstnané především v oblasti průmyslu (24,5 %) a velkoobchodu, maloobchodu; oprav a údržby motorových vozidel (13,5 %). Také z hlediska sektorů národního hospodářství převládá zaměstnání v sekundárním sektoru (35 %). O trochu menší podíl tvoří zaměstnání v terciárním sektoru zahrnujícím obchod a služby (31 %) a velmi vysoký podíl má i kvartální sektor (18,9 %) ovlivněn přítomností vysoké školy ve Zlíně, která je jedním z největších zaměstnavatelů v kraji. Naopak podíl zaměstnaných v zemědělství, resp. v primárním sektoru národního hospodářství tvoří pouze necelé jedno procento. Největší zaměstnavatelé a průmyslové zóny na území města jsou uvedeni v hlavním dokumentu Plánu udržitelné mobility v podkap. Doprava generovaná funkčními plochami.

Tab. 9 Struktura ekonomicky aktivních obyvatel města Zlín podle odvětví ekonomické činnosti celkem a dle pohlaví v roce 2011 (Zdroj dat: ČSÚ 2011; vlastní zpracování)

		Odvětví ekonomické činnosti	[abs.]	[%]
Počet obyvatel s obvyklým pobytem	Zaměstnaní včetně pracujících studentů a učňů		34 513	100.0
	z toho	zemědělství, lesnictví, rybníkářství	261	0.8
		průmysl	8 463	24.5
		stavebnictví	2 266	6.6
		velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	4 649	13.5

	doprava a skladování	1 338	3.9
	ubytování, stravování a pohostinství	1 149	3.3
	informační a komunikační činnosti	1 098	3.2
	peněžnictví a pojišťovnictví	858	2.5
	činnosti v oblasti nemovitostí, profesní, vědecké a technické činnosti a administrativní a podpůrné činnosti	3 058	8.9
	veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1 531	4.4
	vzdělávání	2 358	6.8
	zdravotní a sociální péče	2 506	7.3
	jiné činnosti	1 417	4.1
	nezjištěno	3 561	10.3
I. primér (zemědělství, těžba)		261	0.8
II. sekundér (průmysl, stavebnictví, doprava a skladování)		12 067	35.0
III. terciér (obchod a služby)		10 693	31.0
IV. kvartér (vzdělávání, věda a výzkum, informační technologie)		6 514	18.9

2.3.4 Vzdelanostní struktura

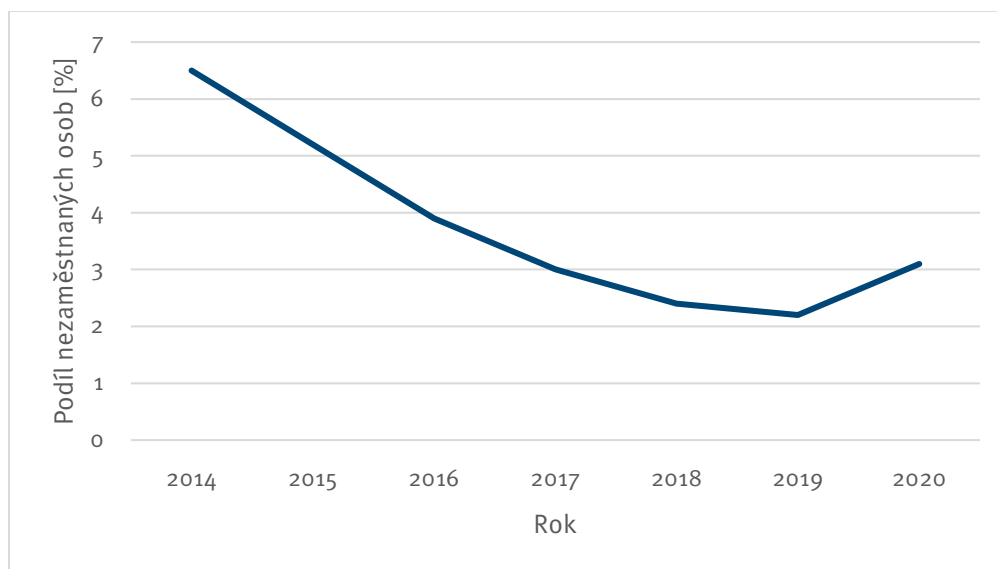
Ve vzdelanostní struktuře obyvatelstva města mají největší podíl obyvatelé, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je střední, ať již úplné s maturitou (29,6 %) nebo bez maturity (29 %), vč. vyučení (Tab. 10). Významný podíl obyvatel má pouze základní vzdělání, nicméně v rámci krajských měst ČR se řadí spíše k průměrným hodnotám. Nadprůměrně vysoký je naopak podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva (17,5 %), což je dáno především přítomností Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Do budoucna se dá vzhledem ke zvyšování počtu vysokoškoláků v ČR očekávat další nárůst tohoto podílu. Co se týká rozdílu mezi pohlavími, tak vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných je mezi muži (20,1 % proti 15,2 % u žen). Nejvyšší podíl mužů má však střední vzdělání či vyučení bez maturity (33,9 %), zatímco u žen převládá střední vzdělání s maturitou (31,7 %).

Tab. 10 Obyvatelstvo Zlína podle nejvyššího dosaženého vzdělání (Zdroj dat: ČSÚ 2011)

Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání	[abs.]	[%]	muži	ženy
bez vzdělání	157	0.24	83	74
základní vč. neukončeného	10 039	15.37	3 383	6 656
střední vč. vyučení (bez maturity)	18 939	29.00	10 406	8 533
úplné střední (s maturitou)	19 363	29.64	8 387	10 976
nástavbové studium	2 105	3.22	733	1 372
vyšší odborné vzdělání	948	1.45	345	603
vysokoškolské	11 435	17.51	6 174	5 261
nezjištěno	2 331	3.57	1 183	1 148

2.3.5 Nezaměstnanost

V grafu na Obr. 6 je znázorněn vývoj podílu nezaměstnaných osob na obyvatelích Zlína ve věku 15–64 let podle statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí. Vzhledem k rozdílnému způsobu výpočtu je hodnota tohoto ukazatele přirozeně vyšší než údaj ze SLDB přepočítaný na podíl vzhledem k celkovému obyvatelstvu. V letech 2014–2019 nezaměstnanost ve Zlíně klesala, nicméně v roce 2020 byl zaznamenán nárůst o 1,1 p. b na aktuální hodnotu 3,1 %. Tento negativní vývoj ovlivnila celosvětová pandemie COVID-19 a její ekonomické dopady na podnikatelskou činnost. Nezaměstnanost ve Zlíně nicméně patří v rámci krajských měst ČR k těm nejnižším.

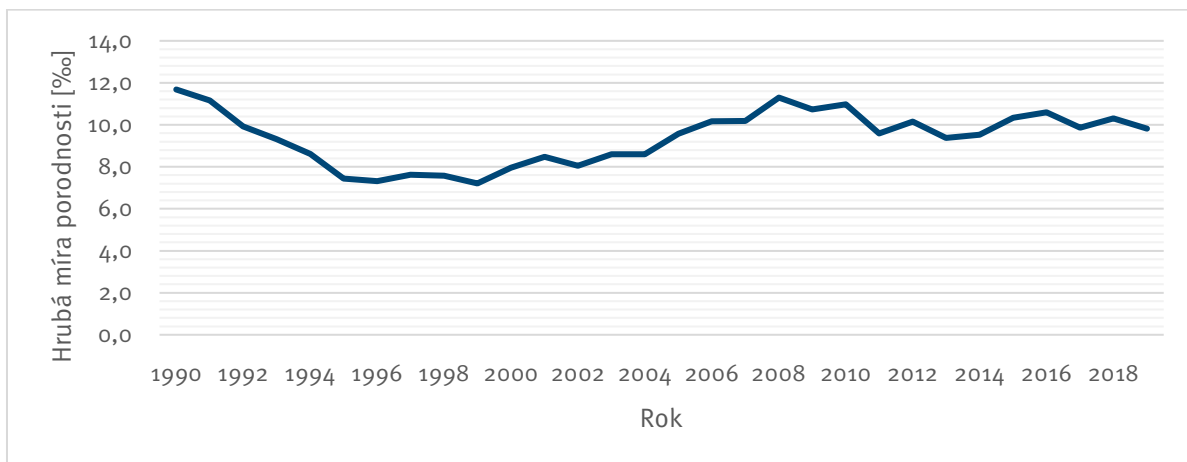
Obr. 6 Vývoj podílu nezaměstnaných osob ve městě Zlín mezi lety 2014 a 2020 (k 31. 12.) (Zdroj dat: MPSV 2021)

2.4 Vývoj procesů plodnosti, porodnosti a úmrtnosti

Hlavními demografickými procesy, které ovlivňují vývoj počtu obyvatelstva, jsou stěhování, plodnost, (resp. porodnost) a úmrtnost. Znalost historického vývoje (společně s celkovou analýzou obyvatelstva) umožňuje poměrně přesně stanovit vývoj procesů přirozené změny obyvatelstva a je tedy důležitým vkladem pro demografickou prognózu.

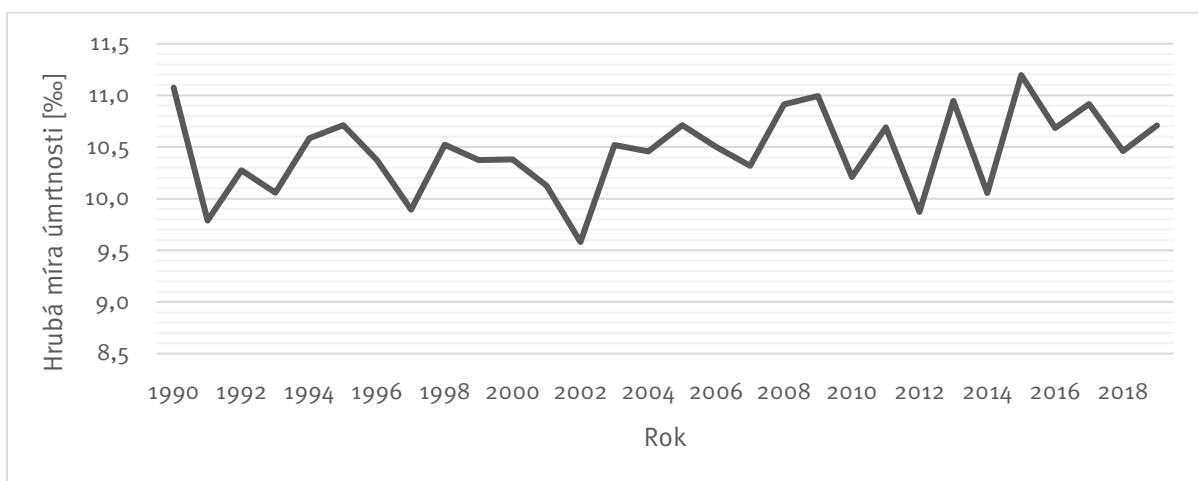
Počet živě narozených dětí připadajících na 1 000 obyvatel města vyjadřuje ukazatel hrubé míry porodnosti. Ta byla ve Zlíně v posledních patnácti letech na poměrně stabilní úrovni (viz Obr. 7). Hodnoty hrubé míry porodnosti pohybující se mezi 9,4 ‰ a 11,3 ‰ znamenaly zlepšení stavu oproti předcházejícím několika rokům s extrémně nízkou porodností. Nejnižší hodnoty ukazatele byly na konci tisíciletí (1999) a v letech 1996 a 1995, za období s nízkou hrubou mírou porodnosti lze ale považovat celý úsek let 1993–2004. Nejvyšší hrubá míra porodnosti byla v roce 1990, kdy se pohybovala na úrovni 11,7 ‰. V roce 2019 byla hrubá míra porodnosti ve Zlíně 9,8 ‰ a

byla tak nižší než průměr ČR (10,5 ‰). Obecná míra plodnosti, zpřesňující hrubou míru porodnosti, byla 46,0, což znamená, že na 1 000 žen v reprodukčním věku připadlo pouze 46 živě narozených dětí.

Obr. 7 Vývoj hrubé míry porodnosti ve Zlíně v letech 1990–2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Úmrtnost je společně s porodností hlavním procesem ovlivňujícím vývoj počtu obyvatelstva přirozenou měnou. Z relativního vyjádření úmrtnostních poměrů (ukazatel hrubá míra úmrtnosti), vztaženého k počtu obyvatel Zlína (Obr. 8), je patrná vzestupná tendence úmrtnosti přibližně od roku 2003, s výjimkami let 2007, 2010, 2012 a 2014. Přestože v posledních pěti letech byly absolutní počty zemřelých spíše nižší, vzhledem k úbytku obyvatelstva a procesu demografického stárnutí se zvyšuje poměr zemřelých k celkovému obyvatelstvu Zlína. Nejvyšší hrubá míra úmrtnosti tak byla zaznamenána v roce 2015, kdy její hodnota byla 11,2 ‰. Aktuální hrubá míra úmrtnosti je 10,7 ‰, což je mírně vyšší hodnota, než je průměr ČR (10,5 ‰ v roce 2019).

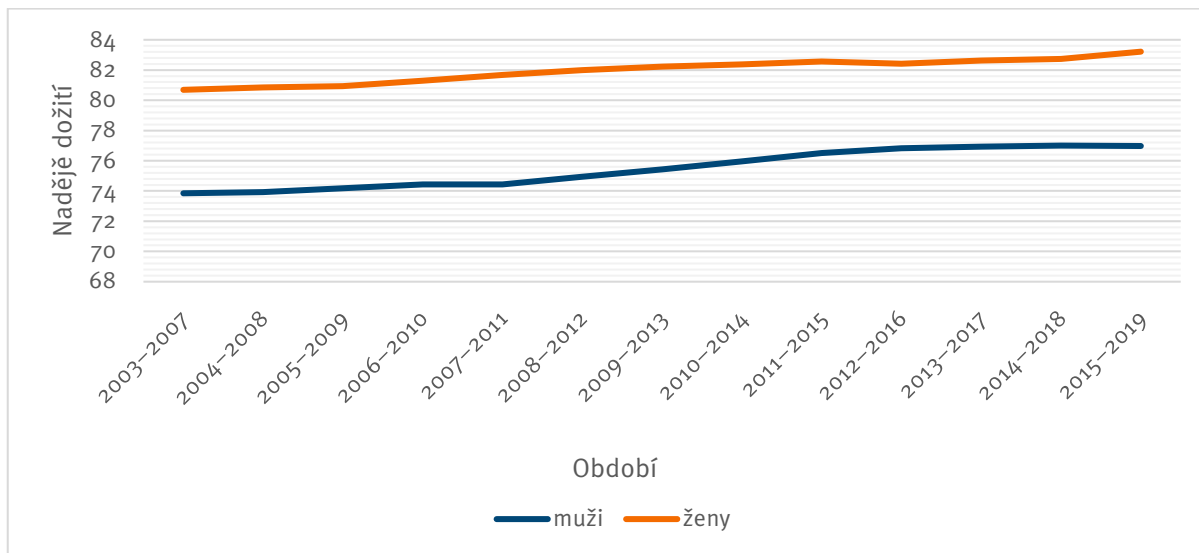

Obr. 8 Vývoj hrubé míry úmrtnosti ve Zlíně v letech 1990–2019 (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

V grafu na Obr. 9 je znázorněn vývoj naděje dožití² podle pohlaví ve správním obvodu obce s rozšířenou působností (SO ORP) Zlín, což je nejnižší administrativní jednotka, pro niž jsou ČSÚ zveřejňována data. Podobně

² Naděje dožití (tj. střední délka života) – Průměrný počet let, který prožije právě x-letá osoba při zachování úmrtnostních poměrů daného období. Jedná se o syntetický ukazatel, který odráží úmrtnostní poměry ve všech věkových skupinách.

jako ve všech demograficky vyspělých zemích dochází také v Česku k prodlužování délky života obyvatel, což se projevuje i ve vývojové křivce naděje dožití obyvatel. Naděje dožití při narození u mužů je 77,0 let, u žen 83,2 let (2015-2019). SO ORP Zlín má nejvyšší naději dožití ve Zlínském kraji (u mužů i žen) a nadprůměrně vysoké jsou její hodnoty i v porovnání s ostatními českými SO ORP.

Obr. 9 Vývoj naděje dožití při narození v SO ORP Zlín dle pohlaví (pětileté průměry za období let 2003–2019) (Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování)

Změny věkové struktury a související demografické stárnutí dále zhoršují předpoklady přirozené měny obyvatel Zlína. V souvislosti s výše uvedeným vývojem procesů přirozené měny bude s nejvyšší pravděpodobně **záporná bilance přirozené měny pokračovat i nadále a hodnoty přirozeného úbytku obyvatel se budou zvyšovat.**

3 Dojíždkové vztahy a denně přítomné obyvatelstvo

Informace o dojížďce do zaměstnání a do škol jsou zjišťovány v rámci pravidelných celostátních sčítání lidu, domů a bytů (SLDB).

3.1 Pracovní dojížďka a vyjížďka

Podle struktury pracovní dojížďky a vyjížďky z posledního sčítání v roce 2011 (Tab. 11), dojíždí za prací do Zlína 10 684 osob, z toho 88 % denně. Z pohledu zaměstnanosti není Zlín výrazně dominantním centrem v rámci svého okresu, jelikož z obcí okresu Zlín dojíždí do okresního města pouze 62,2 % všech dojíždějících a dalších 32,1 % tvoří dojíždějící z jiných okresů Zlínského kraje. Z jiných krajů ČR dojíždí do Zlína 5,8 %. Dle SLDB 2011 bylo ve Zlíně 40 720 obsazených pracovních míst (součet počtu zaměstnaných osob a salda dojížďky).

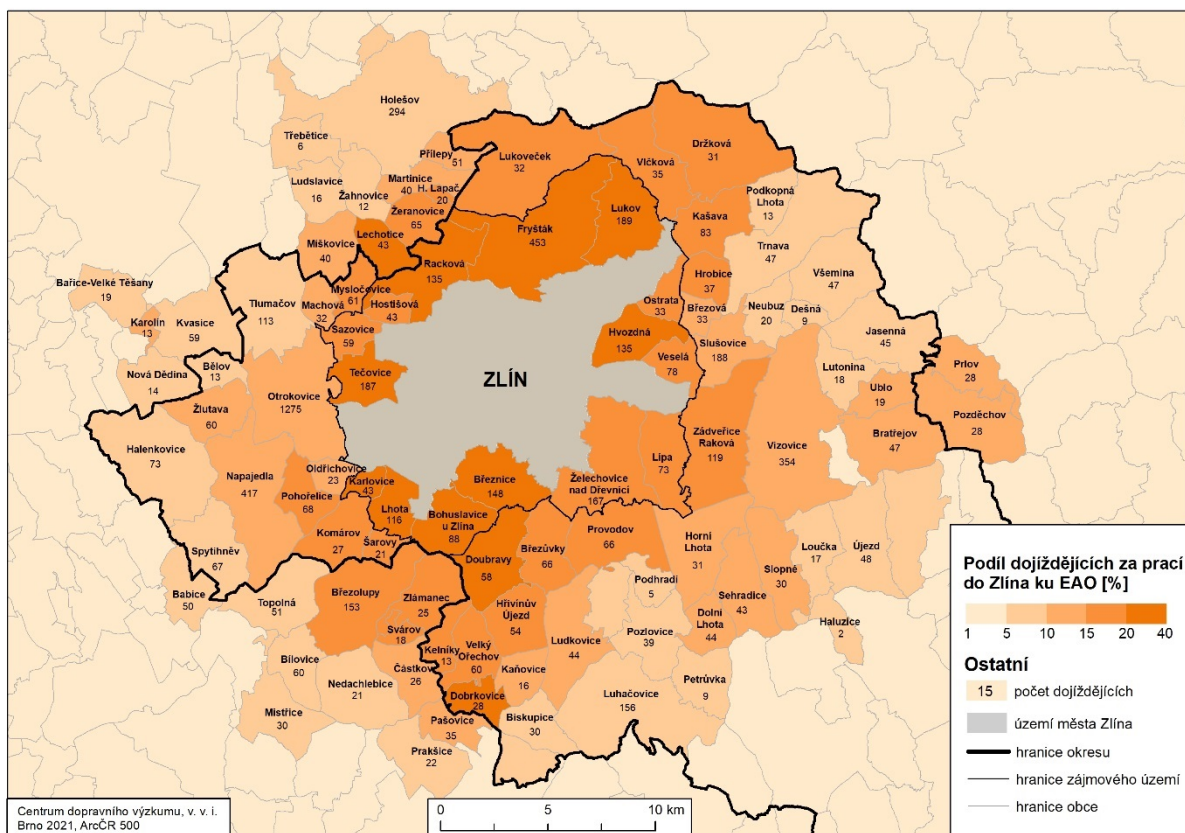
Pracovní vyjížďka ze Zlína je tvořena 4 477 osobami, přičemž 82 % vyjíždí denně. Do Zlína tedy dojíždí za prací více než dvojnásobný počet osob, než z něj vyjíždí, přičemž saldo pracovní dojížďky činí 6 207 osob. Více než 60 % vyjíždějících má zaměstnání v jiných obcích okresu Zlín, do jiných okresů Zlínského kraje vyjíždí 14,1 %, což je méně než podíl vyjíždějících do jiných krajů (17 %). Vyjížďka do zahraničí je již výrazně nižší a tvoří 6,9 %.

Tab. 11 Struktura dojížďky za prací do Zlína a pracovní vyjížďky ze Zlína dle SLDB 2011 (Zdroj dat: ČSÚ 2011; vlastní zpracování)

Ukazatel	abs.	rel. [%]
Pracovní dojížďka do Zlína celkem (2011)	10 684	100.0
dojíždějící v rámci okresu	6 641	62.2
dojíždějící z jiných okresů kraje	3 425	32.1
dojíždějící z jiných krajů	618	5.8
Pracovní vyjížďka ze Zlína celkem (2011)	4 477	100.0
vyjíždějící do jiné obce okresu	2 776	62.0
vyjíždějící do jiných okresů kraje	631	14.1
vyjíždějící do jiných krajů	759	17.0
vyjíždějící do zahraničí	311	6.9

Kartogram na Obr. 10 zachycuje pracovní-dojíždkové vztahy Zlína a okolních měst a obcí. Nejvyšší intenzitu pracovní dojížďky do Zlína mají sídla ležící severně od hranice území města (Fryšták, Lukov, Racková) a přiléhající na jihu (Břežnice, Lhota, Bohuslavice u Zlína, Karlovice). Vysoký podíl dojíždějících mají dále obce Tečovice, Hvozdná, Lehotice, Doubravy a Dobrkovice. Pracovní dojížďka tvoří kompaktní region, který se neomezuje pouze na hranice okresu Zlín – za zaměstnáním dojíždějí také obyvatelé z části měst a obcí sousedních okresů, především okresů Kroměříž a Uherské Hradiště. Za významnou intenzitu lze považovat podíl dojíždějících na ekonomicky aktivních obyvatelích vyšší než 15 %, na základě jehož, lze vymezit protáhlé území v severojižním směru.

Jiná situace je z hlediska absolutního počtu dojíždějících. Zde dominuje dojíždka ze sousedního města Otrokovice (cca 1,3 tis.), s odstupem následována městem Fryšták (500 ob.) a dalšími zmiňovanými obcemi s nejvyšší intenzitou.

Obr. 10 Intenzita pracovní dojíždky do Zlína (Zdroj dat: ČSÚ 2011)

Podíl vyjíždějících za práci na celkovém počtu zaměstnaných obyvatel Zlína je 13 %. Hlavním cílem pracovní vyjíždky jsou Otrokovice (Tab. 12), do nichž vyjíždí přibližně 30 % obyvatel Zlína a 4 % zaměstnaných. Otrokovice jsou průmyslovým městem, ležícím v těsné blízkosti Zlína, a jsou sídlem největšího zaměstnavatele Zlínského kraje, závod Continental Barum s r.o. (4 000-4 499 zaměstnanců) orientující se na výrobu pneumatik, MITAS (stejně zaměřeni), DEZA, a.s. (chemický průmysl) či ZLIN AIRCRAFT (výroba cvičných, akrobatických a víceúčelových letadel). Následuje pracovní vyjíždka do hlavního města Praha (6,3 % vyjíždějících), města Slušovice (Greiner packaging Slusovice, s.r.o., 450 zaměstnanců) a Napajedla (Fatra, a.s., 1,3 tis. zaměstnanců). Další města, do nichž za práci vyjíždí více než sto obyvatel Zlína, jsou uvedena v Tab. 12.

Tab. 12 Cíle pracovní vyjíždky ze Zlína (Zdroj dat: ČSÚ 2011)

Cíl vyjíždky	Počet vyjíždějících	Podíl vyjíždějících na zaměstnaných [%]	Podíl vyjíždějících na celkové vyjíždce [%]
Otrokovice	1 320	3.8	29.5
Praha	282	0.8	6.3
Slušovice	203	0.6	4.5
Napajedla	176	0.5	3.9
Fryšták	155	0.4	3.5

Brno	154	0,4	3,4
Vizovice	146	0,4	3,3
Tečovice	113	0,3	2,5
Holešov	110	0,3	2,5
Uherské Hradiště	102	0,3	2,3

3.2 Školská dojíždka a vyjíždka

Do školských zařízení ve Zlíně dojíždí dle SLDB 2011 (viz Tab. 13) 6 703 žáků, studentů a učňů, z nichž denně dojíždí 61 %. Zdrojem školské dojízdky jsou především obce v okrese Zlín (69,8 %). Podíl dojíždějících z jiných okresů Zlínského kraje je mírně nižší než u pracovní dojízdky (30,5 %), z jiných krajů Česka pochází také přibližně třicet procent dojíždějících žáků, studentů a učňů, což je přibližně pětkrát více než u dojíždějících za práci. Počet dojíždějících do škol do Zlína je vyšší než počet vyjíždějících a stejně jako v případě pracovní dojízdky je tedy saldo školské dojízdky kladné (necelých 5 tis. osob).

Ze Zlína vyjíždí 1 742 žáků, studentů a učňů, z čehož 39 % vyjíždí denně. Na rozdíl od pracovní vyjízdky se v rámci okresu Zlín odehrává pouze 18,9 % školské vyjízdky a hlavní podíl vyjíždějících (64,2 %) směřuje do jiných krajů. Vyjíždka do jiných okresů Zlínského kraje a do zahraničí je relativně srovnatelná s pracovní vyjíždkou.

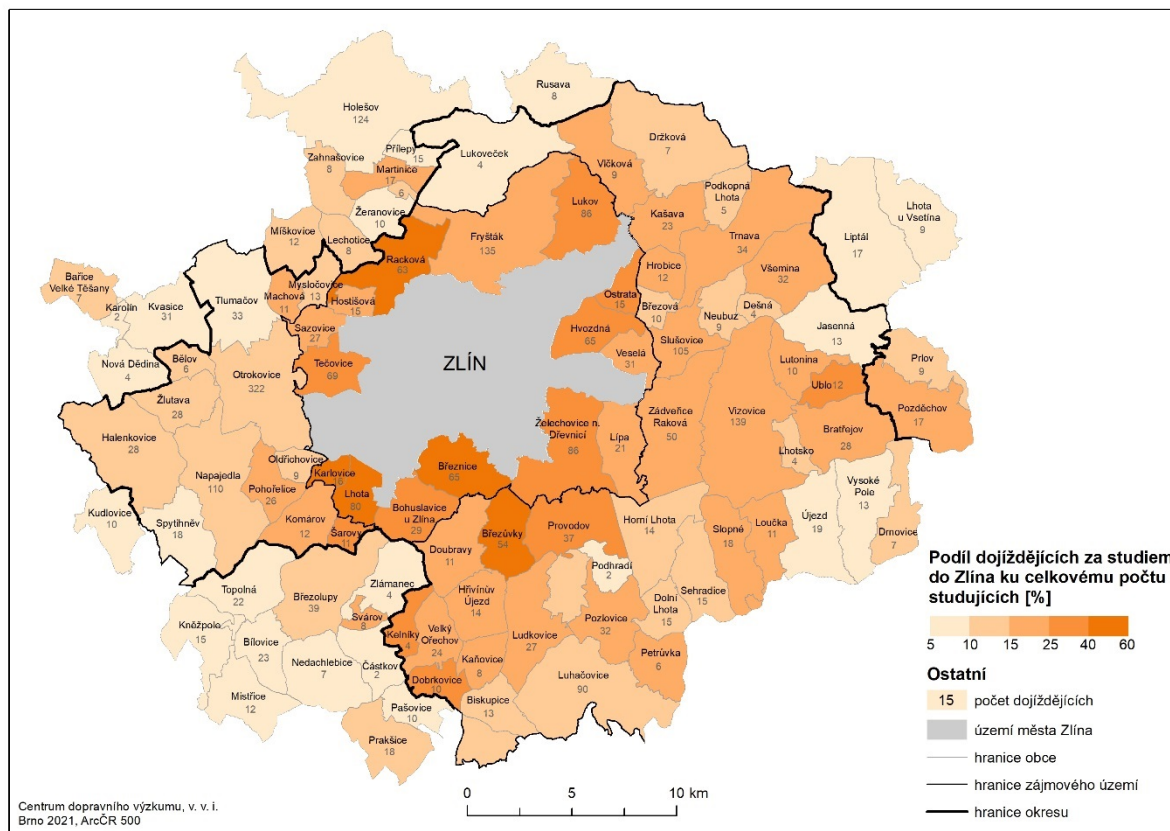
Tab. 13 Struktura dojízdky do škol ve Zlíně a vyjízdky ze Zlína do škol dle SLDB 2011 (Zdroj dat: ČSÚ 2011; vlastní zpracování)

Ukazatel	abs.	rel. [%]
Dojíždka do škol ve Zlíně celkem (2011)	6 703	100.0
dojíždějící v rámci okresu	2 665	69.8
dojíždějící z jiných okresů kraje	2 044	30.5
dojíždějící z jiných krajů	1 994	29.7
Vyjíždka do škol ze Zlína celkem (2011)	1 742	100.0
vyjíždějící do jiné obce okresu	329	18.9
vyjíždějící do jiných okresů kraje	210	12.1
vyjíždějící do jiných krajů	1 119	64.2
vyjíždějící do zahraničí	84	4.8

Území školní dojízdky do Zlína je velmi podobné území vymezenému pracovní dojíždkou (Obr. 11). Nejtěsnější vztahy má z hlediska školní dojízdky Zlín s obcemi ležícími v zájmovém území PUM. Vazby na Zlín jsou významné především pro obce Racková, Lhota, Karlovice a město Březnice. Oproti pracovní jsou u školní dojízdky více vázané na Zlín města a obce ležící východně, tj. směrem k hranicím Slovenska. Z hlediska absolutních počtů dojíždí největší počet studujících opět ze sousedního města Otrokovice (322) a dále z Kroměříže³ (165). Více než sto dojíždějících je také z Vizovic, Fryštáku, Uherského Brodu, Holešova, Vsetína, Napajedel, Slušovic a Uherského Hradiště. Školní dojíždka je celkově výrazněji rozptýlená než dojíždka pracovní

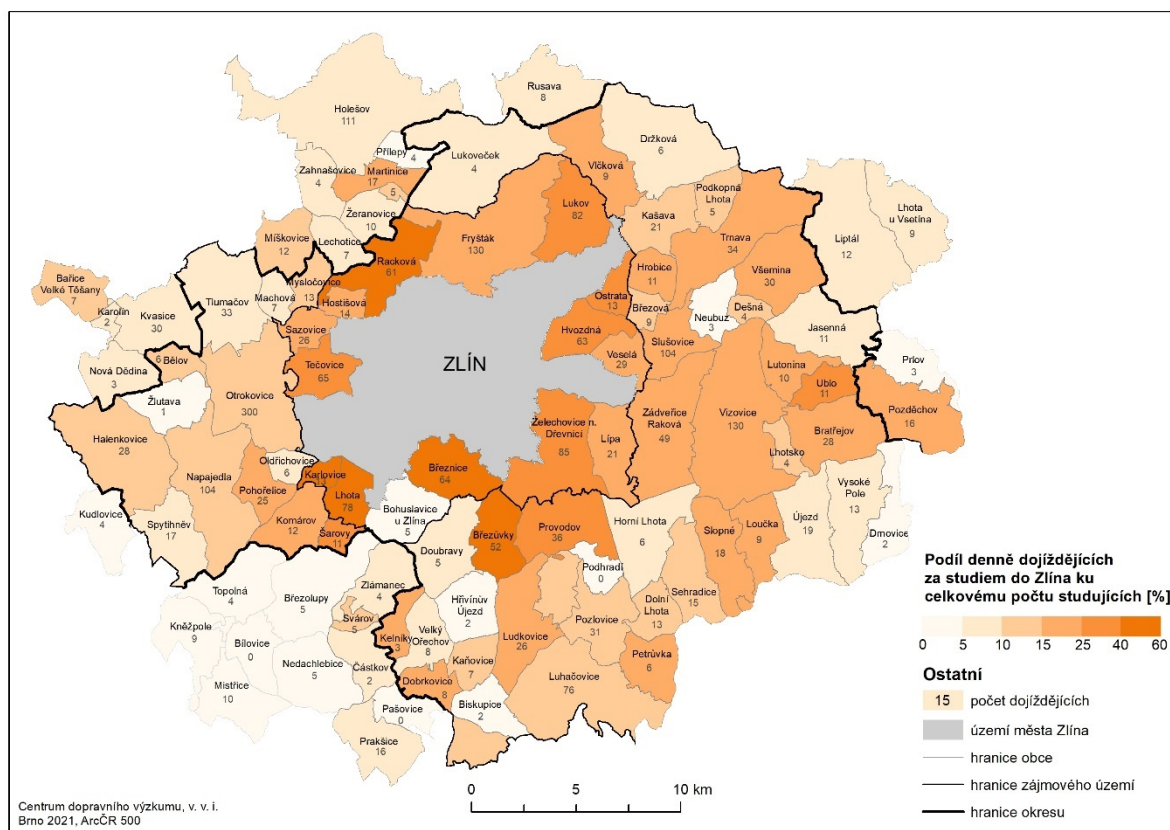
³ Kroměříž leží mimo hranici vymezeného dojíždkového území zobrazeného v mapě.

a do Zlína dojíždějí studenti i z měst jiných okresů a dokonce i krajů ČR (v dalším pořadí jsou např. města Olomouc, Přerov či Brno).

Obr. 11 Intenzita dojížděky do školských zařízení ve Zlíně (Zdroj dat: ČSÚ 2011)

Ze srovnání nedenní dojížděky s denní dojížděkou do škol (Obr. 12) vyplývá, že u řady obcí v okrese Zlín jsou významnější dojížděkové vztahy na nedenní bázi (např. Žlutava, Podhradí, Hřivínův Újezd,...), a dokonce i u některých obcí přímo sousedících s katastrálním územím Zlína (Bohuslavice u Zlína, Oldřichovice). I studující z okresu Zlín využívají možnosti vlastního či společného pronájmu ve Zlíně, případně ubytování na místních studentských kolejích nebo v domovech mládeže. Zároveň se více projevuje vliv okresních hranic a dopravního spojení z jiných okresů do Zlína, a to především u obcí okresu Uherské Hradiště napojených na Zlín silnicí III. třídy, z nichž je téměř veškerá dojížděka za studiem nedenní. U obcí okresu Kroměříž je tomu naopak a převažuje denní dojížděka (silniční napojení obcí po komunikaci I/55 či dálnici D/55, případně železniční spojení se Zlínem).

Obr. 12 Intenzita denní dojížděky do školských zařízení ve Zlíně (Zdroj dat: ČSÚ 2011)

Podíl vyjíždějících do škol na celkovém počtu žáků, studentů a učňů ve Zlíně je 17 %. Hlavním cílem školské vyjížděky jsou centra vysokých škol, tzn. Brno, do něž směřuje 30 % vyjíždějících, což odpovídá 6 % všech žáků, studentů a učňů ze Zlína, a hlavní město Praha (13 % vyjíždějících). V pořadí dále následuje sousedící město Otrokovice (vyjížděka do základních, středních škol a VOŠ) a dále významná česká univerzitní města Olomouc a Ostrava. Další města, do nichž vyjíždí více než jedno procento vyjíždějících, jsou uvedena v Tab. 14.

Tab. 14 Cíle školské vyjížděky ze Zlína (Zdroj dat: ČSÚ 2011)

Cíl vyjížděky	Počet vyjíždějících	Podíl vyjíždějících na počtu žáků, studentů a učňů ve Zlíně [%]	Podíl vyjíždějících na celkové školské vyjížděce ze Zlína [%]
Brno	514	5.09	29.5
Praha	223	2.21	12.8
Otrokovice	204	2.02	11.7
Olomouc	201	1.99	11.5
Ostrava	76	0.75	4.4
Uherské Hradiště	59	0.58	3.4
Kroměříž	54	0.54	3.1
Vizovice	47	0.47	2.7
Želechovice nad Dřevnicí	26	0.26	1.5
Luhačovice	26	0.26	1.5
Holešov	24	0.24	1.4
Vsetín	22	0.22	1.3

3.3 Denně přítomné obyvatelstvo

Denní obyvatelstvo Zlína, tj. počet osob, nacházejících se v průběhu dne na území města, činí odhadem 84,5 tis. obyvatel (Tab. 15). Denně přítomné obyvatelstvo je tak co do počtu přibližně o 12,7 % (9,5 tis. osob) větší než obyvatelstvo s trvalým pobytem ve Zlíně. Denní obrat obyvatelstva, který vyjadřuje celkový (maximální) počet osob, které se v průběhu dne mohou pohybovat na území města je zhruba 88,8 tis. osob. Ukazatele slouží k základní představě o denním obyvatelstvu města, které využívá dopravní infrastrukturu. Nicméně konstrukce uvedených ukazatelů nezahrnuje dojíždku a vyjíždku v nedenním intervalu (týdenní, měsíční, nepravidelná), a je tedy třeba brát v potaz, že hodnoty nerepresentují stavy, kdy dochází k realizaci všech typů dojíždky a vyjíždky, např. na začátku a na konci pracovního týdne (pondělí, pátek).

Tab. 15 Trvale bydlící obyvatelstvo, denní obyvatelstvo a denní obrat obyvatelstva na území města Zlín (Zdroj dat: ČSÚ 2011 a 2021; vlastní výpočet)

Ukazatel	Počet osob
počet obyvatel	74 935
denní pracovní dojíždka do Zlína	9 395
pracovní vyjíždka ze Zlína (vyjíždějící denně mimo město)	3 657
denní školská dojíždka do Zlína	4 070
školská vyjíždka ze Zlína celkem (vyjíždějící denně mimo město)	682
průměrný počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních denně	366
denní obyvatelstvo* celkem (odhad)	84 427
denní obrat obyvatelstva** celkem (odhad)	88 766

Vysvětlivky:

*Denní obyvatelstvo tvoří součet trvale bydlícího obyvatelstva, pracovní a školské dojíždky do Zlína a průměrný počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních denně. Od tohoto součtu jsou odečteny počty vyjíždějících ze Zlína za prací a do školy, kteří se v průběhu dne na území města nevyskytují. Ukazatel představuje celkový počet osob, které se v průběhu dne nacházejí na území města. Dojíždka osob, která není statisticky sledována (např. za nákupy, rekreace či kulturou) není v ukazateli započítána.

**Denní obrat obyvatelstva tvoří součet trvale bydlícího obyvatelstva, pracovní a školské dojíždky do Zlína a průměrný počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních denně. Ukazatel představuje celkový počet osob, které se v průběhu dne pohybují či mohou pohybovat na území města. Dojíždka osob, která není statisticky sledována (např. za nákupy, rekreace či kulturou) není v ukazateli započítána.

4 Prognóza demografického vývoje

Demografická prognóza je zpracovaná pro cílové roky 2025, 2030 a 2035. Zájmové území celé prognózy je v souladu s modelovaným územím, ale v tomto dokumentu je pojednáno pouze o demografické prognóze města Zlína.

Pro potřeby dopravního modelu jsou výsledky dále zpracovány tak, že populace je segmentovaná podle pohlaví a do věkových skupin do 7 let věku, 7 až 15 let, 15 až 64 let a starší 65 let. Populace je v dopravním modelu následně rozdělena do zón modelu.

4.1.1 Vlastnosti demografického modelu

Demografická prognóza představuje kvalifikovaný odhad vývoje populace. Většina demografických procesů modelovaných kohortně-komponentním modelem je ovlivňována řadou přímých i nepřímých vlivů, které mají původ v různých doménách života společnosti, medicíny, vývoje prostředí a podobně. Tyto faktory jsou často obtížně předpověditelné nebo vůbec nepředpověditelné. Při předpovědi malých populací je dále problém s jejich citlivostí na lokální náhodné (a tedy zcela nepředpověditelné) změny. Tyto změny ovlivňují především mobilitu (migraci) obyvatelstva. Dále je třeba mít na paměti, že spolehlivost jakékoli prognózy klesá s růstem časového horizontu prognózy. U modelů, kde výsledná prognóza v jednom kroku závisí na výsledku kroku minulého, je nárůst chyby prognózy exponenciální. To je případ i kohortně-komponentního modelu.

4.1.2 Struktura demografického modelu

4.1.2.1 Komponenta populace

Komponenta populace je složena z počtu osob v jednoletých věkových kohort zvlášť mužů a žen. Tato data jsou k dispozici pro rok 2019 zvlášť pro každou obec modelovaného území. Rozdělení osob do nejstarších věkových skupin (nad 90 let) musela být domodelována podle trendu úmrtnosti.

4.1.2.2 Komponenta porodnosti

Komponenta porodnosti je složena z relativní plodnosti a úhrnné plodnosti.

Relativní plodnost v jednotlivých letech stáří matky udává pravděpodobnost, s jakou jedno dítě porodí žena příslušného věku. Relativní plodnost je modelována na celorepublikových datech od roku 1950.

Úhrnná plodnost představuje počet dětí, které by se živě narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního věku (15-49 let), pokud by se během tohoto období neměnily míry plodnosti žen podle věku a zůstaly na úrovni roku, za který je úhrnná plodnost vypočítána. Úhrnná plodnost je přebrána z projekce úhrnné plodnosti za Zlínský

kraj do roku 2070. Podle této projekce je úhrnná plodnost v roce 2019 stanovena na 1,65 dítěte na jednu ženu a do roku 2035 stoupne na 1,68 dítěte na jednu ženu.

4.1.2.3 Komponenta úmrtnosti

Komponenta úmrtnosti je modelována z úmrtnostních tabulek celé republiky, které jsou k dispozici od roku 1920. Tato komponenta je modelována zvláště pro muže a ženy. Vzhledem k nedostatku aktuálních dat tato komponenta nezohledňuje epidemii COVID-19.

4.1.2.4 Komponenta migrace

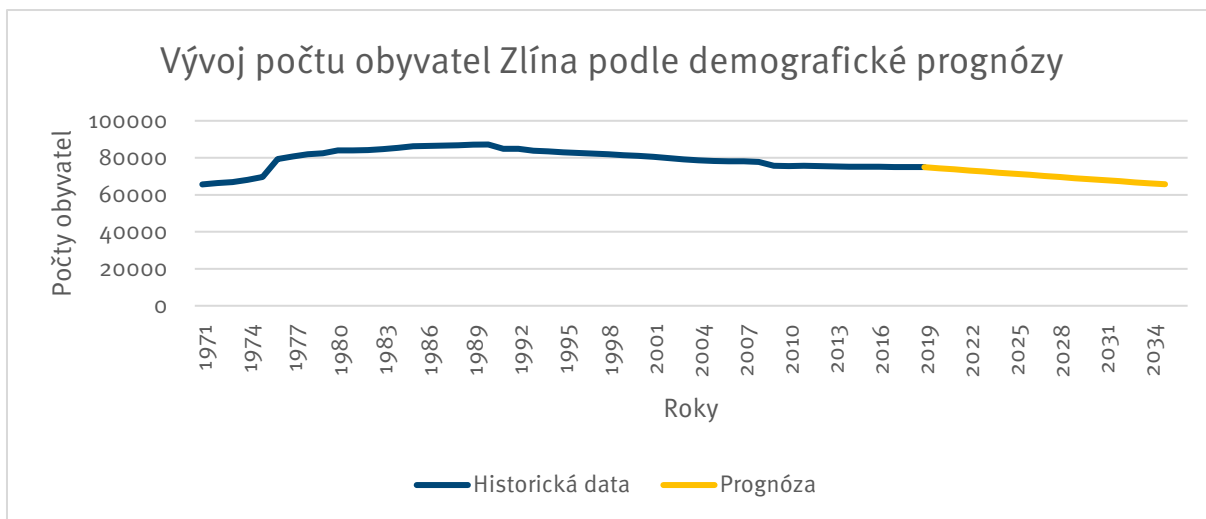
Migrace se do prognózy měst nebo malých územních celků promítá zásadně, ale těžko předvídatelně, protože je ovlivněna vnějšími, například ekonomickými nebo politickými, procesy. Migrace tak značně ovlivňuje přesnost predikčního modelu populace.

Komponenta migrace vychází z migračního salda v posledních deseti letech modelovaných obcí. Analýzy časových řad migračního salda ukazují na jeho stagnaci v budoucích letech, a to především ve Zlíně. K migraci do území dochází díky dvěma faktorům. Lidé se stěhují do nových domů a bytů v situaci, kdy lokalita nabízí dobré pracovní a životní podmínky. Druhým faktorem je migrační obnova obyvatelstva, která doprovází snižující se cenu bydlení.

Migrační saldo se v průběhu z let 2010 až 2019 příliš nemění a v případě města Zlín je blízké nule. Byl však zaznamenán vztah mezi počty zemřelých a počty přistěhovalých, který byl do modelu zahrnut. Tento faktor v uplynulých letech nehrál ve vývoji populace podstatnou roli, ale v blízké budoucnosti jeho úloha bude stoupat. Věková struktura stěhujících se osob zůstává zachována na průměrném věku 30,7 let, což je celorepublikový průměrný věk vnitřní migrace podle ČSÚ mezi lety 2004 a 2014.

4.2 Demografická prognóza a rozvoj území

Podle této demografické prognózy bude počet obyvatel města Zlína v následujících letech klesat. Je to především způsobené nízkou úhrnnou plodností ve Zlínském kraji, kterou se pravděpodobně v nejbližších letech nepodaří zvýšit nad hranici demografické obnovy populace (2 děti na jednu ženu). Dalším důvodem je celkové stárí populace (pro ženy 45,9 let v roce 2019), kdy její větší část již opustila reprodukční věk. Nedá se také očekávat, že by přírůstek obyvatelstva migrací mohl nadále doplňovat jeho přirozený úbytek v plné výši.

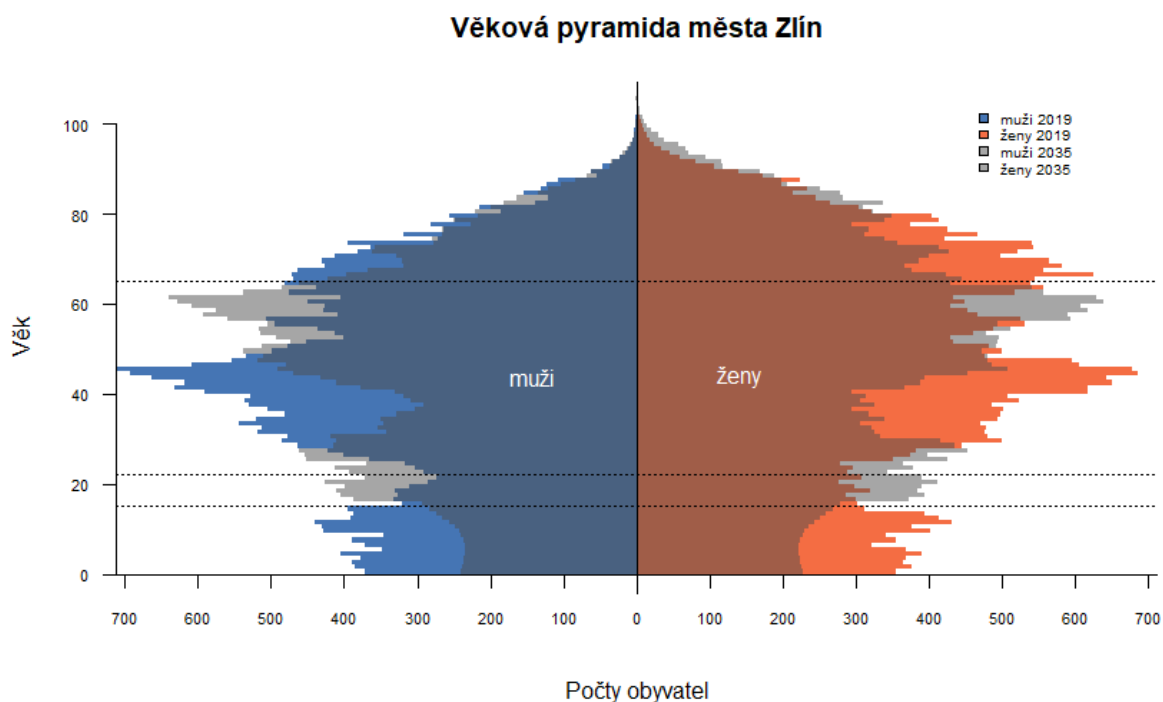
Obr. 13 Vývoj obyvatelstva města Zlína podle demografické prognózy

4.3 Prognóza věkové struktury obyvatel

Podle demografické prognózy bude počet obyvatel města Zlína v následujících letech výrazně klesat, a to z 74 935 obyvatel v roce 2019 na 65 713 obyvatel v roce 2035. Jde o pokles o 12 %. Průměrný věk obyvatel se bude zvyšovat ze 44,2 let (42,2 let pro muže a 45,9 let pro ženy) v roce 2019 na 46,2 let v roce 2035 (44,4 let pro muže a 47,8 let pro ženy). Rovněž bude stoupat index stáří populace města Zlína z 149,8 v roce 2019 na 206,7 v roce 2035.

Tab. 16 Základní výsledky populační prognózy města Zlína

Rok	Počet obyvatel	Podíl mužů	Průměrný věk	Index stáří	Průměrný věk	
					Muži	Ženy
2019	74 935	0.480	44.2	149.8	42.2	45.9
2025	71 364	0.482	44.9	166.2	43.0	46.7
2030	68 443	0.484	45.6	184.7	43.7	47.3
2035	65 713	0.486	46.2	206.7	44.4	47.8

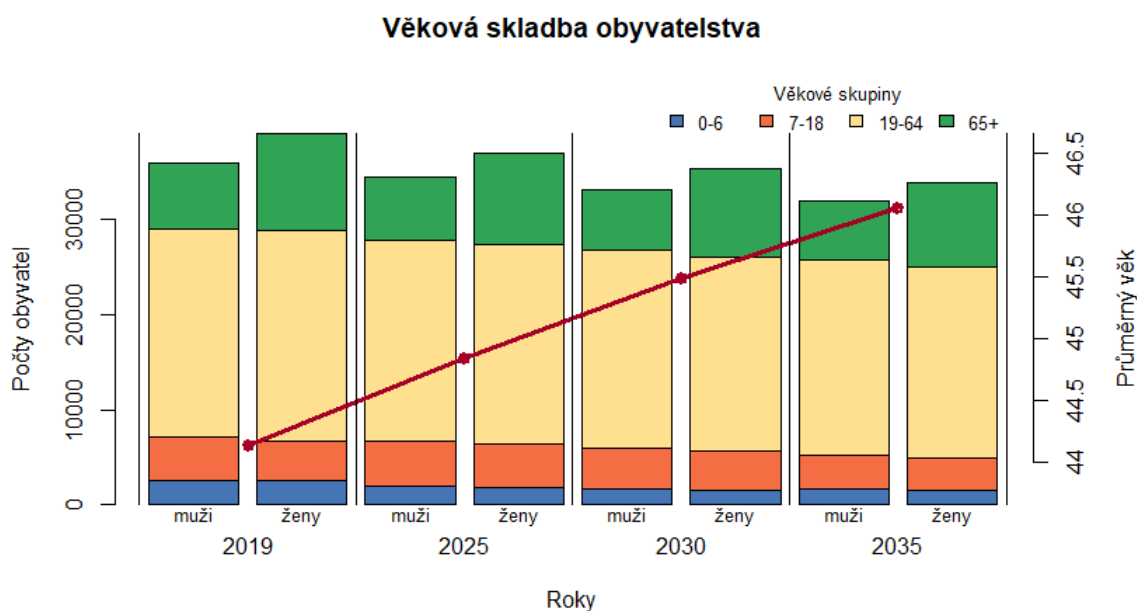
Obr. 14 Věková pyramida obyvatel města Zlín v roce 2019 a 2035

Podle modelu se dá v následujících letech očekávat propad porodnosti způsobený tím, že silná generace ročníků 1970 až 1980 bude dále odcházet z reprodukčního věku. V časovém horizontu prognózy se nicméně propad porodnosti zastaví, protože v současnosti poměrně silná nejmladší generace do reprodukčního věku začne vstupovat.

4.4 Prognóza ekonomické aktivity obyvatel

Z populační prognózy lze zpracovat také prognózu ekonomické aktivity obyvatel. Většina ekonomicky aktivních obyvatel spadá do věkové kohorty 19 až 64. Úroveň ekonomické aktivity má kromě jiného vliv na dopravní chování ve studovaném území. Proto představuje prognóza ekonomické aktivity důležitý vstup pro dopravní model.

Podle prognózy bude klesat počet obyvatel v produktivním věku (19 až 64 let) ze 43 856 obyvatel v roce 2019 na 40 683 obyvatel v roce 2035. To je pokles o 9 %. Poměr obyvatel v produktivním věku relativně k celé populaci bude nicméně v tomto období stoupat z 59 % v roce 2019 na 62 % v roce 2035.

Obr. 15 Věková skladba obyvatel města Zlín v cílových letech prognózy

Na obr. 15 jsou obyvatelé rozděleni na muže a ženy, protože u mužů a žen jsou odlišná procenta ekonomické aktivity ve věkových skupinách. Další dělení představují čtyři věkové skupiny, důležité z hlediska dopravního modelu. Skupina předškolních dětí (0 až 6 let) nevykazuje samostatné dopravní chování, které by bylo možné modelovat v dopravním modelu. Skupina školních dětí a mládeže (7 až 18 let) vykazuje typické dopravní vzorce, ale ekonomická aktivita je v této věkové kategorii malá. Ve věku 19 až 64 let je většina obyvatel ekonomicky aktivní, podíl ekonomicky aktivních (respektive docházejících do zaměstnání) mužů a žen se liší. Ekonomická aktivita seniorů 64+ se pohybuje kolem 10 %.

Pro dopravní model je vhodné rozdělit obyvatele do dvou skupin podle toho, jestli dochází nebo nedochází do zaměstnání. Tyto skupiny se zcela nekryjí s ekonomickou aktivitou, kdy mezi osobami, které dochází do zaměstnání nejsou započítáni nezaměstnaní a ženy na mateřské dovolené. Použita je struktura ekonomické aktivity obyvatel Zlína (Tab. 8).

Tab. 17 Podíl docházejících do zaměstnání v různých věkových skupinách

Věkové skupiny	Muži [%]	Ženy [%]
Věk 65+	13.4	8.5
Věk 19-64 let	90.2	78.0
Věk 7-18 let	5.5	5.4

Pokud budou tyto poměry docházejících do zaměstnání zachovány, lze odhadnout jejich počty v následujících letech.

Tab. 18 Počty docházejících do zaměstnání a jejich podíl na celkové populaci v letech prognózy

Rok	Muži		Ženy		Celkem	
	počet	[%]	počet	[%]	počet	[%]
2019	20 895	58.1	18 257	46.8	39 152	52.2
2025	20 156	58.6	17 354	46.9	37 510	52.6
2030	19 900	60.1	16 970	48.0	36 870	53.9
2035	19 586	61.3	16 607	49.2	36 193	55.1

Ačkoli se v následujících letech budou počty docházejících do zaměstnání snižovat z důvodu poklesu celé populace města Zlína, jejich podíl na celkové populaci se bude zvyšovat.

Při zachování aktuálních podmínek trhu práce hrozí nepatrné zvýšení nezaměstnanosti úbytkem pracovních míst v maloobchodě a službách, které se budou přizpůsobovat úbytku populace. Vzhledem k úbytku ekonomicky aktivní populace však pravděpodobně dojde k přelivu zaměstnanců ze sektoru služeb do jiných odvětví hospodářství.

I přes celkové stárnutí populace bude v horizontu prognózy poptávka po specificky seniorských službách spíše mírně klesat.

5 Použité zdroje

Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ ve Zlíně [online]. Praha: ČSÚ, 2021 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xz>

Sčítání lidu, domů a bytů 2011. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2011 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb/>

Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2021 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

Statistiky. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: © Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky>

Integrovaný plán rozvoje území Zlín pro období 2014–2020. Statutární město Zlín, 2019. Dostupné také z: <https://www.zlin.eu/ipru-cl-3352.html>

Úmrtnostní tabulky. Praha: ČSÚ 2020 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky

Projekce obyvatelstva v krajích ČR – do roku 2070. Praha: ČSÚ 2019 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2070>

6 Zkratky

ČSÚ - Český statistický úřad

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

SLDB - Sčítání lidu, domů a bytů

ZSJ - základní sídelní jednotka